

1894 İSTANBUL DEPREMİ HAKKINDA BİR RAPOR ÜZERİNE İNCELEME

Dr. Hamiyet Sezer*

Depremler, hiç kuşkusuz tabii afetlerin en tehlikeli ve yıkıcı olanıdır. Şiddetine göre can ve mal kaybına veya hasara sebep olmaktadır. Ülkemizde de tarih içerisinde şiddetli depremler meydana gelmiş mal ve can kaybına yol açmıştır. Günümüzde bir çok teknik gelişme ile deprem bölgelerinde yer alan yerleşim yerlerinde depreme dayanabilecek yapılar inşa edilerek zararlar azaltılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca, bu amaçla teknik ölçümler deprem bölgelerinin grafikleri çıkarılarak bilimsel araştırmalar yapılmaktadır¹.

Tarihi boyunca İstanbul'un geçirdiği bazı şiddetli depremler burada kısaca anlatıldıktan sonra, yazımızın konusunu oluşturan 1894 depremi ile ilgili rapor açıklanmaya çalışılacaktır.

İstanbul, tarih boyunca şiddetli bir çok deprem yaşamıştır. Bunlardan özellikle 1509, 1690, 1894 yıllarında meydana gelenleri en şiddetlileridir. Bu depremlerde İstanbul'da bir çok yapı yerle bir olmuş, çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir. İstanbul'da yapıların çoğunun ahşap olması, bu kayıpları biraz olsun azaltmıştır kanısındayız. Çünkü kaynakların bildirdiğine göre bu şiddetli depremlerden sağlam kalabilen, dayanabilen ahşap binalardır.

İkinci derece deprem bölgesinde yer alan İstanbul, İzmit Körfezi'nden Marmara Denizi'ne bağlanan Kuzey Anadolu fay hattının çok yakınındadır ve bu yüzden meydana gelen depremlerden etkilenmiştir. Bizans Dönemi'nde İstanbul'da yaşanan depremlerin büyük bir kısmı kaydedilmiştir. Bunlardan bazıları uzun süreli ve şiddetli olmuştur. Örneğin, 554,869 yıllarında olan depremler 40 gün sürmüştür. 1346 yılındaki deprem ise aralıklarla bir yıl devam etmiştir².

Osmanlı döneminde, büyük tahribata sebep olan ilk deprem 16 Ocak 1489 tarihine rastlamaktadır³. İkinci büyük deprem ise 22 Ağustos 1509'da oldu ve sarsıntılar 45 gün sürdü. Bu deprem, bir çok insanın hayatını yitirmesine ve İstanbul'da büyük yıkıma sebebiyet verdi. 1000'in üzerinde ev yıkılmış 4 ile 5 bin arasında insan hayatını kaybetmiştir. Yaralananlar'ın tahmini sayısı ise 10 bin'dir. Edinilen bilgilere göre Divan-ı Hümayun üyesi 3 kişinin ev halkı da ölenler arasında yer almaktadır. Bunlardan Mustafa Paşa ve ona bağlı 360 sipahi

* A.Ü. D.T.C.F. Tarih Bölümü, Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi

¹ Türkiye'nin deprem bölgeleri ve tektonik durumu için N.Öcal,Türkiye'nin Sismitesi ve Zelzele Coğrafyası,İstanbul 1968,N.Pınar-E.Lahn,Türkiye Deprem Bölgeleri İzahlı Kataloğu, Ankara,1952'ye bakılabilir.

² Nevra Necipoğlu, "Depremler, Bizans Dönemi" Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c.3,s.33-34.

³ Mustafa Cezar, "Osmanlı Devrinde İstanbul Yapılarında Tahribat Yapan Yangınlar ve Tabii Afetler" Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri I,İstanbul,1963,s.380

atlarıyla beraber konakta ölmüştür⁴. Hasar gören yapılar arasında Fatih, Beyazıt camileri, Topkapı Sarayı, Ayasofya'yı sayabiliriz. Topkapı Sarayı'nda önemli derecede yıkılma olmuş, Ayasofya'nın sıvaları dökülmüş, su bentleri yıkılmıştır. Kaynaklara göre, denizde büyük dalgalar ortaya çıkmış, bu dalgalar Galata ve İstanbul surlarını aşmıştır. Bu korkunç deprem yüzünden halk bir süre bahçelerde kurulan çadır ve barakalarda oturmuştur. Padişah da saray bahçesinde yapılan geçici odalarda sığınmış ve 10 gün sonra da Edirne'ye gitmiştir. II.Bayezid, İstanbul'un uğradığı bu felaketden sonra geniş bir imar faaliyetine girişti. Para toplamak için her evden vergi alındı, Anadolu ve Rumeli'den ameeler getirildi. İki aylık bir sürede bir çok yer onarıldı⁵. Bu deprem tarihe "Küçük Kıyamet" olarak geçti.

İstanbul'un yaşadığı önemli depremlerden 1557 Nisan'ı, 1690 Temmuz'u 1766 Mayıs'ındakileri saymak mümkündür⁶. 1690'daki deprem Salı akşamı güneş battıktan sonra gerçekleşti. Bu olay, Fatih Camiinin minaresinin yıkılmasına, kubbesinin çatlamasına, Topkapı çevresindeki surların bir bölümünün yıkılmasına neden oldu. Depremde, edinilen bilgilere göre çok sayıda ev yıkılmış, 20 kişi ölmüştür. Sarsıntılar birkaç gün daha devam etmiştir⁷.

İstanbul, 24 Mayıs 1719'da da büyük bir deprem geçirdi. Pekçok binanın bacaları, Topkapı Sarayı'nda Yalıköşkü civarında kayıkhanelerin bazıları yıkıldı. Surların bir kısmı tahrip oldu. İlk günkü sarsıntıdan sonra iki üç gün sarsıntılar hafif şekilde devam etmiştir. Bu deprem İzmit Körfezi civarında da etkili olmuştur⁸.

Kaynaklarda yer alan bilgilere göre; İstanbul, 22 Mayıs 1766'da 1509'dan sonraki en şiddetli depremi yaşamıştır. Deprem süresi hakkında değişik bilgiler vardır. Deprem esnasında korkunç gürültüler duyulmuş, sarsıntılar aralıklarla 8 ay veya 1 yıl kadar hissedilmiştir. 25 Temmuz'da meydana gelen sarsıntı ise birincisi kadar şiddetli ve yıkıcı olmuştur. Halk uzun süre çadırlarda barınmak zorunluluğuyla karşı karşıya kalmıştır. Padişah'ın sarayı da hasar gördüğünden III.Mustafa şehri terketmeye mecbur olmuştur. Birçok cami, han, saray yıkılmış veya hasar görmüştür. Bunlardan Fatih Camii, Çemberlitaş'taki Atik Ali Paşa Camii, Kariye Camii, Eyüp Sultan Camisini hasar gören, yıkılan camiler arasında sayabiliriz. Ayrıca, Şehrin su şebekesi zarara uğramıştır. Fatih Cami bu olayda tamamen zarar gördüğünden depremden sonra âdeta yeni bir cami yapılmıştır. Yine Fatih Camii gibi depremden hasar gören diğer binalar, Baruthane, Topkapı

⁴ N.N.Ambraseys, C.F.Finkel, The Seismicity of Turkey and Adjacent Areas A Historical Review 1500-1800. İstanbul,1995,s.38. Bu eserlerde Türkiye'de meydana gelen depremler hakkında kronojik olarak geniş bilgi bulunabilir.

⁵ Mustafa Cezar, a.g.m.s. 382-383, Şehabettin Tekindağ "İstanbul, Türk Devri 1453-1520" İslam Ansiklopedisi c.5-II,s.1203

⁶ Kevork Pamukciyan, "Depremler, Osmanlı Dönemi" Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c.3, s.34-35, N.N.Ambraseys, C.F.Finkel, a.g.e, s.54,94,136 vd.

⁷ N.N.Ambraseys,C.F.Finkel,a.g.e.,s.94.

⁸ Mustafa Cezar,a.g.m.s.388-389.

Sarayı, Yeniçeri odaları gibi yerler için tamirat işlemleri başlatılmıştır⁹. 8 Temmuz 1790'daki depreme gelince; o gün gece sabaha kadar yirmişer, otuzar dakika ara ile 5 defa hafifçe ertesi gün sabahtan akşama kadar 4 defa aralıklarla sarsıntılar şeklinde olmuştur¹⁰. 28 Ekim 1802'de ortaya çıkan depremde ise bazı kemerler ve haneler yıkılmıştır¹¹. Ahmet Cevdet, 1804 Aralığı'nda bir deprem olduğunu kaydetmekte, bu depremden bir gün öncesinde İstanbul'un şiddetli bir fırtınaya maruz kaldığını ifade etmektedir¹². Bunların dışında İstanbul, 1837, 1841 yıllarında da deprem geçirmiştir. Böylece, İstanbul'un tarih boyunca geçirdiği yıkıcı depremleri kısaca özetledikten sonra 1894 yılında meydana gelen son büyük depreme geçebiliriz.

İstanbul, son şiddetli depreme 10 Temmuz 1894 tarihinde sahne olmuştur. Deprem, güneyden kuzeye doğru üç şiddetli sarsıntı halinde hissedildi. Beyoğlu ve Boğaziçi'nde daha az zarar verdi. Depremın merkezinin Yeşilköy'den 8 kilometre uzaklıkta ve güneydoğu Marmara Denizi'nde olduğu tespit edilmiştir. Bir çok sivil bina hasara uğramıştır. Bunlar arasında, Kapalı Çarşı, Bitpazarı, Yağlıkçılar, Çadırcılar, Mercan Çarşı tarafları tamamen yıkılmıştır. Mercan sokağında kükürtlü su fışkırmış, Sirkeci'de istasyon zarar görmüştür. Fatih, Beşiktaş, Ortaköy, Sultan Ahmet, Aksaray, Edirnekapı, Topkapı, Balat, Bakırköy, Silivrikapı semtleri zarara uğrayan yerlerdir.

Semih Tezcan, Yalçın Acar, Ahmet Civ tarafından hazırlanmış olan bir araştırmada, bu depremin şiddetini 9, enlemine 40,60 boylamını da 25,60 olarak belirtmektedir¹³.

1894'deki bu deprem öğle saati 12.24'te alaturka saat ile 4.45'te meydana geldi. Sarsıntılar İstanbul dışında, Yanya, Bükreş, Girit, Yunanistan, Konya ve Anadolu'nun büyük bir kesiminde hissedilmiştir. İstanbul il sınırları içinde 474 kişinin ölümüne, 482 kişinin yaralanmasına, 387 dayanıklı yapı ve 1087 ev, 299 dükkanın büyük ölçüde hasar görmesine yolaçmıştır. Yalnız bu rakamlar tespit edilebilenlerdir. Ölü ve yaralı sayısının daha fazla olması olasılığı vardır. Çünkü bazı yerlerde, örneğin Yalova'da ölü ve yaralı sayısı bilinmemektedir¹⁴.

⁹ Mustafa Cezar, a.g.m.s.389,390, Kevork Pamukçyan, "Sarkis Sarraf-Hovannesyanyan'a Göre İstanbul'un 1766 Büyük Depremi", Tarih ve Toplum, c.8, sayı 47, s.270-271.

¹⁰ Ahmet Cevdet, Tarih-i Cevdet, c.5, İstanbul 1303, s.22.

¹¹ Ahmet Cevdet, a.g.e.c.7, s.144.

¹² Ahmet Cevdet, a.g.e.c.8, s.27.

¹³ Semih Tezcan, Yalçın Acar, Ahmet Civ, İstanbul İçin Deprem Riski Analizi, İstanbul, 1979, s.5. Ancak, S.Sipahioğlu, D.Kolçak, Y.Altınok'un hazırladığı Türkiye ve Çevresinin Tarihsel Deprem Kataloğu (M.Ö.2100-M.S.1900), İstanbul, 1981, s.63, adlı eserde depremin enlem ve boylamının belli olmadığı, şiddetinin saptanamadığı yazılmıştır. Ayrıca, aynı eserde depremin etkili olduğu yerlerin İstanbul, Prens Adaları, Marmara Denizi, Karamürsel, Adapazarı olarak belirtilmektedir. 1894'te hazırlanmış ve sunduğumuz raporda da belirtildiği gibi deprem, Adalar'da ve yakın çevresinde büyük hasara yol açtığı görülmektedir.

¹⁴ Feriha Öztin, 10 Temmuz 1894 İstanbul Depremi Raporu, Ankara, 1994, s.9. Bu eser, 1894 İstanbul depremi üzerinde yapılan kapsamlı bir çalışmadır. Yerli ve yabancı orijinal kaynaklarla birlikte bir çok eserden yararlanılmıştır.

Sultan II.Abdülhamit bu deprem yüzünden epey hasar ve can kaybı olduğunu öğrenince, yaralıların hemen tedavisini, ihtiyacı olanlara yardım edilmesini, çadırlar kurulmasını emretmiş ve ayrıca fırınlardan bol miktarda ekmek dağıttırıştır. Açıkta kalanlara, Şehremini'nin başkanlığında bir komisyon kurularak para, yiyecek ve çadır yardımı yapılmıştır¹⁵.

Bu yazımızın asıl konusunu, 1894 yılı depremiyle ilgili olarak söz konusu yıl Atina Rasathanesi müdürü tarafından hazırlanmış bir raporun Osmanlıca tercümesi oluşturmaktadır. Belge, Yıldız Esas Evrakı Karton 11, Belge 17. C'de olup depremle ilgili, orjinal bilgileri içermektedir. Rapor, deprem bölgesinde yapılan bilimsel incelemeler, ölçümler sonucunda oluşmuştur. Burada yapılan gözlemlerin ve ölçümlerin ne gösterdiği açıklanmıştır. Bilimsel bir inceleme sonucunda yazılmış bir rapor olması bakımından ve hemen olaydan kısa bir süre sonra hazırlanması açısından önemli bir belge niteliği taşımaktadır¹⁶.

Rapordan anlaşılacağı gibi, Sultan II.Abdülhamit depremden sonra bir bilimsel araştırma yapılmasını istemiştir. Bunun üzerine, Atina Rasathanesi Müdürü Eserinisti (D.Eginitis) ile İstanbul Rasathanesi Müdürü Kumbari (Coubary)¹⁷ ve yardımcısı Emil Lakvan (Emil Lacoine)'nin incelemeleri sonucunda bu rapor hazırlanmıştır. 15 Ağustos 1894 tarihinde Padişah'a sunulmuştur.

Mösyö Eserinisti, Kumbari, Emil Lakvan çalışmalarına öncelikle incelemelerde önemli olabilecek ve zarar gören yerleri ziyaret ederek başlamışlardır.

Raporda anlatılanlara göre deprem ve sonuçları şöyledir:

Deprem, 10 Temmuz 1894 tarihinde öğleden sonra saat 12'yi 24 dakika geçte 3 kez şiddetli şekilde olmuştur. Bu sarsıntılar meydana gelen tahribatın tamamını oluşturmuştur. Birinci hareketten bir iki saniye önce arabalar geçiyormuş gibi yer altından şiddetli sesler duyulmuştur. Bu hareket diğerlerinden en hafifi olup eşyalar bile oynamamıştır. Hareket 4,5 saniye sürmüş şiddeti gittikçe artmıştır. Birinciden sonra gelen ikinci sarsıntı çok şiddetli olup uzun sürmüştür. Şiddeti giderek artarak 8,9 saniye devam etmiştir. Bu sarsıntının sonucu büyük tahribat olmuştur. Üçüncü sarsıntı ikinci ikincisinden sonra meydana gelmiştir. İkincisinden daha hafif olan üçüncü sarsıntı beş saniye sürmüştür. Raporu hazırlayan kişi zelzele sırasında yerin dalgalı bir deniz gibi

¹⁵Erdem Yücel, "Tarih Boyunca İstanbul Depremleri", Hayat Tarih Mecmuası, sayı 6 (Temmuz 1971), s.63.

¹⁶Feriha Öztin, a.g.e. Söz konusu raporu eserinde kullanarak verilerinden yararlanmıştır. Ayrıca, raporu kaynaklar kısmında günümüz diline çevirerek ve teknik terimler kullanarak vermiştir. Ancak yer adlarında ve bazı kelimelerde hatalar bulunmaktadır. Biz burada metnin eski Türkçe ve günümüz diline çevrilmiş halini vermeyi uygun bulduk.

¹⁷Coubary, Osmanlı Devleti'nde demiryolu yapımı için bulunan bir mühendistir. Osmanlı Devleti'nde ilk meteoroloji rasathanesi Fransa'nın da etkisiyle ve Coubary'nin girişimiyle H.1284 (1867-68)'te açıldı. Rasathane-i Amire'nin müdürlüğüne Coubary getirildi. Emre Dölen, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Bilim", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, c.1, s.167.

olduğunu belirterek hareketin boyutunu göstermeye çalışmaktadır. Arka arkaya bu üç sarsıntı toplam 17,18 saniye sürmüştür. Üç hareketin merkezleri birkaç derece ile kuzey doğu ve güney batı yönünde oynamaktadır. İncelemeyi yapan Eserinisti ve diğerleri kendi yaptıkları araştırma, valilerden gelen telgraflar ve aldıkları diğer bilgileri dayanarak çeşitli yerlerde depremin şiddetine ve süresine ilişkin açık bir fikir edinerek aynı şiddette olan yerlerden geçen deprem kavislerini tespit edebilmişlerdir. Rapora bu bölgelerle ilgili bir harita da eklenmiştir.

Bu kavisler yeryüzünü biri diğerlerinden daha büyük beş kısma bölmektedir. Haritada belirtilen birinci kısım merkezdir ve en çok zarar gören yerleri içerir. Bu bölge eğri bir hat şeklini almıştır. Hattın büyük eksenini Çatalca'dan Adapazarı'na kadar ve İzmid Körfezi boyunca 175 km uzunluğunda devam eder. Küçük eğri ise aynı körfezin kıyısında Katırlı (Esenköy) ve Maltepe köyleri arasında olan araziye içermekte ve 39 kilometredir.

İkinci bölge de yalnız kötü inşa edilmiş bazı binalar yıkılmış diğer bazı binalar çatlamıştır. Bu bölge Çorlu, Tekfur dağı, Mudanya Akhisar, Üsküdar, Ortaköy, Terkos'dan oluşmaktadır. Büyük eksenini 248, küçük eksenini 74 kilometre uzunluğundadır.

Üçüncü bölgede deprem şiddetli ise de bazı eşyalar kalabilmiş ve evler hasar görmemiştir. Bölge Bandırma'dan ve Bilecik civarındaki Karaköy'den geçen hattın ibarettir. Büyük eksenini 354, küçük eksenini 175 km'dir. Dördüncü bölge Yanya, Bükreş, Girit, Yunanistan, Konya ve Anadolu'nun büyük kısmını içine almaktadır. Bu bölgede deprem hafif hissedilmiş ve hasar olmamıştır.

Beşinci bölge büyük olup, bütün Avrupa, Asya ve Afrika'nın bir kısmını kapsamaktadır. Bu bölgelerde hareket çok hafif olmuş ve sadece İngiltere'de Birmingham, Rusya'da Pavlus şehirlerinde ve Paris'teki aletlerde hissedilmiştir.

İstanbul'daki bu deprem çok büyük hasar yapmış, zarar görmeyen bina kalmamıştır. Depremin şiddeti Heybeli ve Kınalı Ada'larda daha fazladır. Burada Ruhban Mektebi yıkılmıştır. İnsanlar günlerce baraka ve çadırlarda yaşamışlardır. Arazinin durumu hasarın büyüklüğünde etkili olmuştur. Örneğin Katırlı köyünün yarısı çamurdan oluşan arazi üzerine kurulduğundan hasar büyük olmuş, diğer yarısı ise dayanıklı arazide olduğundan hasar olmamıştır. Yine Yalova'da kurulan bir çiftliğin binaları kumlu arazide olduğundan yıkılmış diğer taraflar sağlam kalmıştır. Binalarda kullanılan malzemelerin iyi olmaması ve binaların eksikliği ve hepsinin merkezde olması İstanbul'da ve köylerde zararın artmasına nedendir. Yapılan incelemeler sonucu ahşap binaların ve iyi yapılan tuğladan ve demir ile bağlanan binaların depreme dayandıkları saptanmıştır. Anlaşılacağı üzere günümüzde de yerleşim yerlerinde dikkat edilmesi gereken hususlar o zamanlarda da belirlenmiştir. Yani zeminin yapısının sağlam olması, yapı malzemelerinin ve inşaatın kaliteli olması gibi hususlara o zaman dikkat çekilmiştir.

Raporda, binalardaki teknik incelemelerin sonuçları da verilmektedir. Ayrıca ilginç olaylara değinilmektedir. Bunlar depremden önce ve sonra

meydana gelen doğa olaylarıdır. Kıyıda bir çok yerde depremden önce deniz suyunun sıcak olduğuna tanık olunmuştur. Örneğin, Yeniköy'de depremden yarım saat önce denize giren iki kadın denizin ılık olduğunu hissetmişler ve aniden iki büyük dalga görmüşlerdir. Halbuki dalga olmasını gerektiren bir durum yoktur, hava sakindir ve vapur da geçmiyordur. Kuyulardan daha önce soğuk su çekilirken, çekilen suların depremden önce ılık olduğu belirtilmiştir. Büyük Ada'da depremden sonraki gün ve daha sonra iki gün 3 kilometre uzunluğunda denizde dar bulut gibi bir duman görülmüştür. Bütün bunların sebebi, depremden önce ve sonra pek çok gaz veya sıcak buhar çıkararak deniz suyunu ısıtmasıdır.

Deprem hızı saniyede 3 kilometre olarak raporda açıklanmaktadır. Deprem öncesi bazı uyarılar olduğu da kesindir. Yapılan gözlemlerde deprem merkezinin birçok bölgelerinde depremden çok önce kırlangıçların korkup yuvalarından uçmaları dikkat çekici bir belirti olarak anlatılmaktadır. Kırlangıçlar bazı yerlerde akşam geri döndükleri halde diğerlerinde sürü ile telgraf hatları üzerine konmuşlar ve depremden sonra dönmüşlerdir. Birkaç dakika önce tavuklarda da böyle bir durum yani kaçma olayları yaşanmıştır. Hayvanların depremi önceden sezebilmeleri, saptanan raporlarda depremi önceden hissedebilecek bir alet icat edebileceği fikri ileri sürülmektedir.

Araştırmalar sonucunda depremin tektonik, yani yeryüzünün oluşumundan dolayı meydana geldiği ortaya çıkmıştır.

Özetlemeye çalıştığımız yazımızın konusu raporda, olaylar detaylı şekilde ve ayrıca teknik bilgilerle verilmektedir.

Söz Konusu Rapor

Hâkîpâ-yı mükârim pema-yı hazret-i mülûkâneye Atina rasathanesi direktörü Mösyö Eserinisti tarafından fi 3 Ağustos Rumi ve 15 Ağustos Efrenci sene 1894 tarihiyle takdim olunan raporun tercümesidir.

Zât-ı şevket semat hazret-i padişahileri 'ahiren Dersa'adet'de vuku'u bulunân büyük hareket-i arzın fennen ve mükemmelen tedkik olmasını arzu buyurmakda olduklarından iş bu arzu-yu hümayun ile beraber tedkikat-ı mezkurenin 'ale'l-umum funun için' derkâr olan ehemmiyetini nazar-ı dikkate alarak gerek hâkîpâ-yı şâhânelerine ve gerek erbâb-ı fununa takdim olunmak üzere işbu 'alamet-i tab'iyenin ahvaline dair devr

s.2

ve dırâz icrâ-yı tedkikâta mübâseret eyledim.

Zât-ı mükârim semât hazret-i tâcidârileri funun ve ma'arif için derkâr olan himmet-i seniyyeleriyle 'atifen kullarına bir vapur tahsisi buyurmuş olduklarından 'uluvv-ı cenâb-ı şâhânelerin sâyesinde Dersa'adet rasathânesi müdürü Kumbarı ve mu'avini Emîl Lakvân. Efendilerin refâkâtiyle tedkikât-ı fenniyece ehemmiyetleri olan hareketzede mahallerin kâffesi ziyaret olunmuştur.

İş bu tedkikât hitâmpezir olmağla başlıca netâyicinin 'arzu ile kesbi-mefehheret olunur.

Hareket-i arzın 1894 efrenci Temmuz'unun 10'unda (Dersa'adet evsat saati üzere) alafranga ba'de'l-zahir saat 12'yi 24 dakika geçerek üç şedid zelzele ile başlamıştır. Bu zelzeleler mevcut olan tahribâtın hemen cümlesini icrâ etmişlerdir. Birinci hareketten bir iki saniye evvel kaldırım üzerinden kemâl-i sür'atle birçok arabalar geçiyor imiş

s.3

gibi yer altından şedid sedâlar duyulmuştur. Tahtü'l-'arz sedâ ile zuhur eden birinci hareket ufkî olup diğerleri kadar şedid olmadığından en hafif eşyâ-yi beytiye bile yere düşürmemiştir. Bu hareket dört beş saniye sürüp şiddeti tedricen tezâyüd etmiştir. Birincinin akabinde zuhur eden ikinci hareket pek şiddetli olup imtidâd etmiş ve ufkla mütevâzi¹⁸ ve devri olup şiddeti tedricen tezâyüd ve sekiz dokuz saniye sürüp tahribât-ı mühimme icrâ eylemiştir. Bu hareketde dahi birincisinde olduğu gibi tahtü'l-'arz sedâ var idi. Nihâyet üçüncü tezelzül ikincisinin akabinde vuku' bulub temevvücü ve ufkî olmuştur. Bu zelzelenin kısım-ı küllîsinde arz dalgalı bir deniz üzerinde imiş gibi sallanmıştır. Üçüncü tezelzül ikincisinden hafif olub beş saniye sürmüştür. Bu tezelzül ile dahi tahtü'l-'arz

s.4

seda mevcut idi. Aralarında pek az fasıla olan bu üç tezelzül cem'an 17,18 saniye sürmüştür. Üç tezelzül dahi merkezlerinin bi'l-cümle noktalarında bir veya diğer tarafda bir kaç derece cüz'î bir tahallûf ile şimâl-ı şarkî ve cenûb-ı garbî istikametinde bulunmuşlardır.

Mahallinde icrâ eylediğimiz tetkikât-ı mahsûsâımıza ve vilayât-ı şâhâne valilerinin telgraf nâmelerine ve aldığımız diğer bir çok ma'fûmât-ı sahîhneye istinaden mahall-i muhtelifede zelzelenin imtidâd ve şiddetine daîr bir fikr-i sahîh hâsıl idüb hareketin aynı şiddeti hâiz olan mahallerden geçen zelzele kavislerini tayin idebilmişizdir.

Bu kavisler sallanan arzın sathını yek diğerinden daha büyük olan beş mıntıkaya taksim ederler.

s.5

Merbut haritada irâe olunan birinci mıntika merkezi teşkil idüb en çok rahnedâr olan mahalleri hâvidir. Bu mıntika dahilinde ebniye-i seniyye münhedim olmuştur. Bu mıntika-i merkeziye ber-mu'tâd uzun bir hatt-ı münhani şeklini almıştır. Bunun büyük mihveri Çatalca'dan Adapazarı'na kadar ve İzmit Körfezi boyunca yüz yetmiş beş kilometre tulunde imtidâd ider. Küçük mihveri mezkûr körfezin munsabbında Katırlı ve Maltepe karyeleri arasında olan araziye hâvi olub 39 kilometre tulundadır. Tezelzülün istikâmeti hatt-ı münhanının küçük mihveri takriben mütevâzi ve büyük mihverinde müstevi-i umudidir.

İkinci mıntıkada yalnız fena inşa olunmuş bazı ebniye yıkılıb ekser hâneler hafifce çatlamıştır.

¹⁸ Paralel ve eşit anlamında kullanılmıştır.

s.6

Bu mıntıka Çorlu ve Tekfur dağı¹⁹ ve Mudanya ve Akhisâr ve Üsküdâr ve Ortaköy ve Merkos'dan mürur iden zelzele ile mahdud olub bu dahi hatt-ı münhani şeklindedir ve büyük mihveri 248 ve küçük mihveri 74 kilometre tulunedir.

Üçüncü mıntıkada zelzele şedid olmuş ise de ba'zı eşyâyı yere bırakmış yahud yerinden oynatmış ve hânelere hasâr vermemişdir. Bu dahi bir hatt-ı münhani şeklinde olub büyük mihveri 354 ve küçüğü 175 kilometre tulunedir ve Bandırma'dan ve Bilecik civârında vâki' Karaköy'den geçen zelzele ile tahdid olunmuştur.

Dördüncü mıntıka Yanya'ya ve Bükreş'e ve Girid'e ve Yunanistân'a ve Konya'ya ve Anadolu'nun büyük bir kısmına mümtedd olub.

s.7

Hareket-i arz an çok hafif ve toğrudan doğruya his olunur derecesinde olmağla berâber hasâr hâsil etmemiş olan memleketleri havidir.

Beşinci mıntıka pek cesim olub umum Avrupa ve Asya'yı ve Afrikânın bir kısmını hâvidir. Bu mıntıka dahilinde olan memâlikde hareket pek hafif olub yalnız alât-ı fenniye ve mîknatısiyyede his olunmuştur. Malumât-ı âcizânemizde nazaran hareket-i arz İngiltere'de Birmingem şehrinde ve Rusya'da Pavlus şehrinde ve Paris'de alât-ı fenniyyede his olunmuştur.

Ber-vech-i ma'ruz Dersa'adetde ki hareket-i arzın pek büyük bir mesâfesi olmuşdur. Mesâfe ve müddet nokta-i nazarıyla bu zelzele ma'lum olan zelzelelerin en büyüklerinden biridir. Ale'l-husus merkezi şâyân-ı dikkatdir. Bin sekiz yüz seksen dört (1884) kânun-ı evvelinin 25'inde Endülüs'de vuku'u

s.8

bulunan hareket-i arzın merkezi 40 kilometre tulunde ve 10 kilometre arzında idi. Fakat zelzelelerin mesâfesi behemehâl şiddetleri nisbetinde değildir. İşbu tedkik olunan zelzelelerin şiddeti sinin-i ahirede vuku'u bulan ba'zı büyük zelzelelerin şiddetinden azdır. Bu zelzele 1893 senesinde Yunanistan'da Zanta Adası'nı tahrib eden hareket-i 'arzdan daha şedid ise de Yunanistan'da Lukrid nahiyesinde bu kadar mesâfesi olmayan zelzele-i ahireden daha hafifdir.

Mesâfe-i merkeziye dahilinde olan mahaller pek çok rahnedâr olmuşdur. Tahribât-ı maddiye pek mühim olub pek çok kimesneler dahi telef ve mecruh olmuşlardır. Bir çok haneler hemen kâmilen münhedim olub diğerleri kabil-ı sükunu olmayan bir hale gelmiş ve ekser haneler az çok çatlamış

s.9

ve hiç bir hane hasârdan kurtulamamıştır. İstanbul'da felâket her cihetle büyükdür. Ale'l-husus Çarşı-yı Kebir harâbezâre dönüb enkâz altmda pek çok

¹⁹Feriha Öztin a.g.e.'de Tekfur dağı olarak geçen bölgeyi "Rodostq(Tekfurdağı, Tekirdağ)" şeklinde vermiştir. s.33. Osmanlıca belgede ise yukarıda belirtildiği gibi geçmektedir.

kimesneler telef olmuşlardır. Heybeli ve Kınalı²⁰ adalarında zelzelenin şiddeti derece-i nihâyeye varub Ruhban mektebi harâb olmuş ve duvarlarının ekserisi yıkılmışdır.

Ayastefanos ve Anbarlı ve Kınalı ve Büyük Ada ve Katırlı'da birçok hanelerin ve câmi' ve kiliselerin harab oldukları veyahud çatladıkları ve minarelerin yıkıldığı görülmüşdür.

Her karye ve kasabada zelzele mucceb-i te'sir manzaralara sebep olmuşdur. Ahali kemâl-i havf ve haşiyet ile sokaklara firar etmiş ve pek çok kimesneler günlerce meydan ve bağçelerde tente ve baraka altında yatmışlardır.

s.10

Çarşı-yı Kebir'de bir hayli mecruhlar bir kaç sa'atler enkâz altında kaldıkları halde hükümet-i seniyye tarafından irsâl olunan me'murların himmetiyle çıkarılıp kurtarılmışlardır. Küçük bir çocuk sa'atlerce ezilmiş olan valdesinin kucagında kalmış olduğu halde ber-hayat olarak bulunub kurtarılmışdır.

Tabakâtü'l-arzın teşkilâtı ba'zı mahallerde hasâr ve mesâibe sebep olmuşdur. Katırlı karyesinin nısfı çamurdan teşekkül eden fenâ arazide inşâ olunmuş olmağla harâb olmuş ise de arâzi-i metine üzerine te'sis olunan nısf-ı diğeri hâl-i selâmetde kalmışdır. Yalova'da kumlu arazi üzerine inşâ olunan çiftlik ebniyesi münhedim olduğu halde nefsi-i karye pek de rahnedâr olmamışdır. Ebniye için kullanılan edevâtın ve binanın

s.11

fenâlığı ve eskiliği ale'l- husus merkezde bulunmalarından nâşi ziyâdesiyle zedelenen İstanbul'da ve karyelerde hasârın tezâyüdüne sebep olmuşdur.

Diğer taraftan ekser hanelerin ahşap olması mesâibin az olmasına hizmet etmişdir. Dersa'adet hanelerinin sâir mahaller gibi kâmilen kârgir olmaması şâyân-ı memnuniyet 'ad olunmalıdır. Yoksa daha çok mazarrat hâsil olacak idi. Ahşap haneler zelzeleye hayretbahş derecede dayanmışlardır. Fena yapılmış olan eski ahşap haneler bile selâmetde kalmış iken yanlarında olan a'lâ yapılmış güzel ve yeni ve hatta demirler ile bağlanmış olan kârgir haneler münhedim olmuşlardır.

Ahşap hanelerin zelzeleye en çok dayandıkları tebeyyün ettiği halde kârgirler bi 'l-'aks nâdiren bâki kalmışlardır.

s.12

Ahşapdan sonra en çok dayanan haneler tuğla ile yapılanlardır. Tuğla ile yapılan duvarlar elastik ve metin olmağla kolay dağılmazlar ise de güzel bağ ve istinâdgâhları olmadığı halde yıkılmışlar ve fakat duvarların yekdiğerine güzel bağlanmış ve civar hanelere muttasıl bulunan haneler pek hafif surette

²⁰Feriha Öztin a.g.e.s.34'te Osmanlıca kaynakta Kınalı Ada olarak geçen yeri "Antigoni Adası, Burgaz Adası" şeklinde göstermektedir.

çatlamışlardır. Büyük Ada'da tuğla ile yapılan bir hanenin ortası taştan olmağla taştan yapılan kısmının yıkılıp tuğladan olan kısmının selâmetde olduğu görülmüştür. Bu dahi tuğla ile güzel inşa olunarak demirler ile bağlanan hanelerin hareket-i 'arza dayandıklarını isbât eder.

Bi'l-cümle ebniyede ve hareket-i 'arzda zelzelenin istikâmetine müstevi-i 'umudî tesâdüf eden duvarlar yıkılmış yahud rahnedâr olmuştur. Halbuki zelzeleye mütevâzi tesâdüf eden duvarlar sağlam kalmış yahud az zedelenmiştir.

s.13

Kuturları tezelzülün istikâmetine mütevâzi düşen ebniye duvarları yıkılmamış bile olsa 45 derece ufka ma'il "X"şeklinde çatlaklar peydâ etmişlerdir. Mesâafe-i merkeziyenin bir çok mahallerinde ve 'ale'l-husus Büyük Ada'da istikâmet-i temevvüciye ve aşağıdan yukarıya doğru hareket görülmüştür. Büyük Ada'da değirmenin herem şeklinde olan büyük ocağı ufki olarak üç parçaya ayrılmış ve bu parçalar şimalden şarka doğru dönmüştür. Üst taraftaki parça dört santimetre ve ortadaki parça andan daha az ve üçüncü parça diğerine nisbetle daha az eğrilmiştir. Bir hanenin küçük bir ocağı yine o istikâmet üzere 30 derece kadar eğrilmiştir. Diğer bir hanede avluda bulunan iki çiçeklik yukarıya atılıp silindirlik

s.14

kâ'idesinden çıkmış ve yere düşmüş ise de kâ'idelerin silindirleri bâki kalmıştır. Mösyö Mesrubeyânın hanesinde tuğladan olan bir sütun ufki olarak iki parça olmuş ve üst taraftaki parçası birkaç santimetre irtifâ'a kâd kalkıp ufki çemberlerinden çıkmıştır ve 90 derece kadar eğrilip yine o ufki çemberler arasında diğer parça üzerine düşmüştür. Mösyö Zarifini hanesinde bir metre 30 santimetre bir sütun üzerinde duran bir Nemesis heykeli 30 derece eğrilip kâ'idesinden 25 santimetre ötede yere düşmüş ve ayağı üzerinde durmuştur. Böyle bir çok meşhudât-ı acizânemiz tezelzülâtın istikâmeti ufki ve temevvüci olduğunu gösteriyor.

Mesafe-i merkeziyenin zemininde pek çok yarık ve çatlak

s.15

yokdur. Meşhûdumuz olan en mühim yarık, arzı çamurdan ibaret olan Anbarlı karyesindedir. Mezkur yarık üç kilometre tulunde ve sekiz santimetre kadar arzında olub denizden 300 metre uzakda ve sahile mütevâzi olarak şark-ı garbi istikâmetindedir.

Mahall-i mezkurda birinci yarık mütevâzi ve denize 30 metre daha yakın olarak 100 metre tulunde ve altı santimetre arzında diğer bir yarık daha peyda olmuştur.

Bu yarıkların arzı zelzelenin ibtidâsından beri hergün tedricâ azalmaktadır. Heybeli Ada'sında Ruhban mektebi ile Ticaret mektebi arasında 200 metre

s.16

tulunde ve şimal-i garbi ve cenub-ı şarki istikâmetinde gayetle dar bir yarık hasıl²¹ olmuştur. Kınalı Ada'sında²² deniz civarında şimal-i şarki ve cenub-ı garbi istikâmetinde ba'zı küçük yarıklar ve bunların civarında arzın bir miktar çökdüğü görülmüştür. Ortaköy'de deniz civarında iki küçük yarık görülmüştür. Bunlar denize mütevâzî ve şimal-i garbi ve cenub-ı şarki istikâmetinde olub yarılan yerde arz dahi biraz çökmüştür. Arzın bu çökmesine mebni deniz civarındaki cami'-i şerif iki derece kadar eğilmiştir. Burgaz Ada'sında²³ dahi sahile mütevâzî olarak şimal-i cenubiye doğru yarıklar görülmüştür. Bunların en mühimmi 200 metre tulunde ve altı santimetre arındadır. Katırlı'da dahi sahile mütevâzî olarak ba'zı yarıklar peyda olmuştur.

s.17

Sahilde mühim çökmüş yerlere gelince hiç bir yerde görülmemiş ve ma'iyet-i acizanemizee terfik buyurulan bahriye zâbitânından Vasıf Efendi ma'rifetiyle denizin dibi iskandil edildikde İngiliz haritasına nisbetle his olunur derecede fark görülmemiştir. Esteren kumpanyasının tahtü'l-bahr telgraf hattının yahud kablosunun Kartal'dan kal'a-i Sultaniye'ye kadar olan kısmında ve Kartal'dan üç mil uzakta kablo bir kaç yerde kesilmiştir. Bir kaç gün sonra kablo ihrâc olundukda bıçak ile kesilmiş gibi temizce kırılmış olduğu müşâhede olunmuştur. Mahall-i mezkurda Vasıf Efendi tarafından iskandil olundukda İngiliz haritasından bir mikdar fark görülmüş ise de iskandil olunan noktaların haritadaki noktalara tamamiyle mutâbık olduğu muhakkak değildir.

s.18

Efrençi Temmuzun 10'unda vuku'u bulan zelzele su menba'alarına ve kuyulara dahi te'sir etmiştir. Hareketden bir kaç sa'at sonra Yalova'daki Kuru nam kablıca sularının akşama kadar akmadığı görülmüş ise de 72 santigrad olan derece-i hararetleri ve hassaları tebeddül eylememiştir. Anbarlı'da zelzeleden sonra yarım sa'at kadar çeşme suyu çekilip tekrar akdıkda iki sa'at kadar bulanık imiş. Katırlı'da bütün menba' suları 10 gün bir misli kadar çoğalmış ise de muahharen mu'tad olan miktarda bulunmuştur. Mezkûr karyenin Ayakiryaki nam mahallinde bir ayazmada bir vakitden beri su yok iken tekrar su gelmiştir. Mesafe-i merkeziyenin birçok mahallerinde hayli kuyuların suları bir misli kadar çoğalıp bulanık olmuştur.

s.19

Mesâfe-i merkeziye dahilinde sahil boyunca deniz suları pek çok çalkanub ba'zı mahallelerde denizin 50 metru kadar çekilub giru döndüğü görülmüştür. Başka mahallerde deniz ibtidâ yükselmiş ve ba'dehu çekilmiştir.

²¹Feriha Öztin a.g.e.s.35'te bu kelimeyi sahile ulaşmıştır şeklinde vermiştir. Aslı ise yukarıdaki gibidir.

²²Yine aynı yerde Kınalı Ada olarak geçen yer Burgaz Adası olarak verilmektedir.

²³Feriha Öztin, a.g.es.36'da Burgaz Ada'yı Kınalı Ada olarak yazmaktadır.

Fakat ekseriyâ yükseldiği görülmüştür. Hiç bir mahalde sâhil hududunun dâimi bir surette tebeddülü görülmemiştir.

Sevâhilin birçok mahallerinde denizin kaynamaktada olduğu görülmüştür. Ayâstefânos'da hareket-i arz zamanında bir gemici elini denize sokdukda ılık olduğunu görmüştür. Mahall-i mezkurde hareket-i arz'dan bir çarık evvel denize giren bir kadın denizin gayetle ılık olduğunu görmüş ve bir az rahatsızlık his eylemiştir.

Yeniköy'de hareketden yarım sa'at evvel denize giren iki kadın

s.20

denizin ılık olduğunu his etmişler ve bağıteten iki büyük talga görmüşlerdir. Halbuki deniz ile havâ sâkin olub o esnâda uzakdan bile vapur geçmiyor idi. Makri köyünde bir kâdın zelzeleden biraz evvel kuyudan su çekmiş olmağla ber-mu'tad soğuk olan kuyu suyunun ılık olduğunu görmüştür. Galata'da pek çok kimseler hareketi arz esnasında zeminin sâir vakitlerden ziyade sıcak olduğunu his eylemişlerdir. Kâtırılı karyesinin ahalisi hareket-i arz esnasında sütun şeklinde denizden buhar çıkub ve tedricen yükselub 10 metre irtifa'ına kadar çıktığını cenub-ı şarki ve şimal-i garbiye doğru sath-ı deryada sekiz kilometre mesafeye kadar gittiğini görmüşlerdir. Büyük Ada'da hareket-i arzın ertesi günü ve diğer

s.21

iki gün 3 kilometru tulunde cenub-ı şarki ve şimâl-i garbi istikâmetine doğru ruy-ı deryâda dar ve bulut gibi bir dumân görülmüştür. Tahkik etdiğimiz ve sahih zân eylediğimiz iş bu meşhudâtdan istintâc olunduğu vechile hareket-i arzdan evvel ve sonra ve esnâ-yı hareketde pek çok gaz yahud sıcâk buhâr çıkub deniz suyunu ısıtmış ve sali-fü'z-zikr âlâmetleri hâsıl etmiştir.

Mesâfe-i merkeziyenin büyük mihverinde bir körfez ve dâğ ve sâhil ve tahtü'l-arz kırık yerler gibi tabakât-ü'l-arza müteallik bir âlâmet mevcut olur. Bu kâ'ide bu def'a ki hareket-i arzın mesâfe-i merkeziyesinin büyük mihverinde dahi mevcuddur. Mihver-i mezkur İzmid körfezi boyunca

s.22

mümtedd olub bu körfezin devâmı olan sevâhile mütevâzi gider. İstikâmetin birligini ve tezelsülâtin mesâfe-i merkeziyenin her noktasında mutâbık olmasını ve mesâfe-i merkeziye hattının dâr şekilde bulunmasını hesâba idhal etdiğimiz hâlde tezelsülun merkezi olmayub hattı olduğunu yahud ta'bir-i aher ile hareketin merkezi bir nokta olmayub mesâfe-i merkeziye büyük mihverine mütevâzi istikametde bulunan bir hatt olduğunu muhakkak ve o mihverin tulunca taht'ül-arz kırık bir mahall bulunmasını muhtemel âd etmemiz lâzım gelur. Bu hareket-i arzın büyük bir vüs'atı olmasına nazaran merkezinin pek çok derin olduğu zân olunur ve doton ve hâyden usulüne müraca'at itdiğimiz halde "umk-ı mezkurun 34 kilometre olduğunu keşf etmişizdir.

s.23

Emil Lakvân Efendi 'Umuk-ı mezkuru diğer bir usul üzere hesâb etdikde aynı 'umukî keşf etmiş olduğundan keşf etdiğimiz neticenin muhtemel olması tasdik kılınmıştır. 150 seneden beru vuku'u bulunân hareket-i arz merkezlerinin şimdiye kadar keşf ve tahmin olunan 'umukî 250 metreden 60 kilometre kadardır. Bu merkezlerin yalnız dokuzu 29 kilometre olan çarlezton merkezinden daha derin olub ekserisinin o kadar derin olmadığı keşf olunmuştur. Benâberin Dersa'adet hareket-i 'arzin merkez tezelzülü 150 seneden beri vuku'u bulan zelzele merkezlerinin en derini 'ad olunmak lazım gelir ise de bu merkez daima kısr-ı 'arzda ve küre-i 'arzin nisf-i kutruna nisbetle küçük bir derinlikde yani mezkur nisf kutrun 1\200'i radesindedir.

s:24

Fransa ve Rusya ve Romanya'da icrâ olunan tedkikât-ı fenniye mu'aveneti ile tezelzülâtın sür'at-ı intişârını hesap edebilmişizdir. Zelzele saniyede üç kilometre sür'atle Paris'e ve 3,5 kilometre sür'atle Pavluska ve üç kilometre ve altı 'aşr sür'atle Bükreş'e muvâsalat etmiştir. Yunanistan'da ahiren Lukrid nahiyesinde vuku'u bulan hareket-i 'arzda Birminghamlı Mösyö Daviso'nun tedkikât-ı sahihesine ve Atina Rasathanesi'nde tedkikât-ı 'acizânemize istinâden mezkur hareket-i 'arzin Birmingham şehrine kadar sür'at-i intişârı saniyede üç kilometre olduğunu keşf eylemiş olduğumuz cihetle işbu iki hareket-i 'arzin Paris ve Pavlusk ve Bükreş ve Birmingham'a kadar sür'at-ı intişârı takriben sedânın sulb-i cisimlerden geçmesinin sür'ati kadar olduğu tebeyyün eylemiştir.

s.25

Hareket-i 'arzdandan biraz evvel ba'zı 'alâim-i mütেকaddime zuhur ettiği muhakkak 'ad olunmalıdır. Mesafe-i merkeziyenin bir çok mahallerinde hareket-i 'arzdandan hayli evvel kırlangıçların korkup yuvalarından uçmuş oldukları câleb-i inzâr dikkat olmuştur. Ba'zı mahallerde kırlangıçlar akşam yuvalarına dönmüşler ise de diğer mahallerde sürü ile telgraf hatları üzerine konub şedid tezelzülâtdan biraz sonra 'avdet etmişlerdir. Mesafe-i merkeziyenin birçok mahallerinde hareketden birkaç dakika evvel tavukların ve hayvanat-ı sairenin korkub kaçmak ve ihtifâ etmek istedikleri görülmüştür. Bu 'alamet-i şedid tezelzülâtdan evvel arzin hafifce sallanmasından nâşî olmağla insan hareket-i 'arzi evvelden keşf edemediği halde kendisinden daha mütہassis olan hayvanlar anı his ederler.

s.26

Bu izâhâtdan istifâde olunarak en küçük sedâyı ve en hafif tezelzülü gayetle his edebilecek alât-ı fenniye i'mali için icra-yı tedkikât olunabilir. Bu aletler hafif hareket-i arzi dahi haber vereceğinden şedid tezelzülât vuku'u bulması üzerine celb dikkat eder. Mezkur imârât-ı mütہakkaddimedenden başka bir mühendis hareket-i 'arzdandan biraz evvel aletin miknatıs iğnesinin etrafına bir demir parçası dönderilmekte imiş gibi sallandığını görmüştür. Efrenci Temmuz'un 10'unda vakt-i zahirde vuku'a gelen tezelzülât-ı şedideden sonra o günü ve ertesi günler az şiddetli tezelzülât dahi vuku'u bulub bunlar Ağustos'un

8'ine kadar kesb-i hıffet etmiş ve efrençi Ağustos'un 8'inde dahi hayli hafif bir hareket duyulmuştur.

s.27

İşbu tezelzülâtın en şedidi Temmuz'un 12'sinde alafranga saatle akşam saat 4'ü 10 geçerek zuhur etmiş ve iki saniye sürmüştür. Temmuz'un 18'inde kable'z-zevâl saat 11'i 58 dakika geçerek şedid bir tezelzül duyulmuştur. Bunlar ile beraber ilk defalar gibi tahtü'l-arz bir sedâ dahi işitilmiştir. Heybeli Ada'sında Temmuz'un 10'unda vakt-i zuhrdan sonra olan tezelzülâta hatt-ı ufki üzere olub birçok toprak yıkılmasına müşâbe tahtü'l-arz bir sedâ dahi duyulmuştur. Birinci tezelzülâtdan sonra mesafe-i merkeziyenin ba'zı mahallerinde tezelzül ile beraber olmaksızın sedâ duyulmuştur. Tedkik etdiğimiz kâffe-i 'alâime nazaran işbu hareket-i arzın tektonik yani arzın teşekkülâtına müte'allik olduğu tahakkuk etmiştir. Mesafe-i merkeziye mihverinin tulunce merkez-i tezelzülün vüs'ati ve teşekkülât-ı arziyeye müte'allik tabakatü'l-arz

s.29 (28.s.olması gerekirken 29 yazılmış)

hadisesi teşkil eden İzmit Körfezi'nde mihver-i mezkurun istikâmeti ve 'ale'l-'umum isoseiste (latince yazılmış bir kelime) kavislerin gayetle uzun olan şekilleri ve iş bu 'alâmet-i tab'iyenin şiddet ve vüs'ati fevka'l-'adesi mezkur hareket-i arzın tektonik yani teşkilât-ı arziyeye müte'allik olduğuna bizi ikna etmiştir. Yanardağ fevânları işbu hareket-i arzda görülen vüs'at ve şiddeti ve ahvâl-i saireyi hâiz değildirler. Tektonik hareket-i arzlar arızin tedricen ve aheste teşkilinden hasbe'l-icâb zuhur eden bir 'alâmet-i tab'iyedir. İşbu teşekkülün netâyicinden biri dahi kısr-ı arzın hareketi ve sahil hatlarının tebdil-i mekânı ise de bu tebdil-i mekân ol-kadar aheste vuku'u bulur ki his olunması için binlerce seneler lazımdır. Binaenaleyh Marmara Denizi'nin şehir ve ada ve karyelerinin batması için asla ve kat'a

s.30

bir muhâta bulunmadığından ahâlinin yanardağ zuhuruna ve adalar ile sevâhilin çökmesine dair olan evhâmı ma'a-l-memnuniyye hiç bir mutâla'a ve esbâb-ı fenniye üzerine mübtehi değildir. Bi'l-'aks Temmuz'un 10'unda üç şedid tezelzül ile başlamış olan hareket-i arzın devr-i istidâdi şimdi hayli geçip hitâma varmakta olması melhuzdur.

Mütercimi
Bogos kulları

Tarih-i tercüme
fi 8 Ağustos sene 1310

۵-

فخاکاری کلاییم طغنه ملوکانه آتیه رصده فانی
 دریکونیه بویجو ایشین کونیه ۳ آخوس - روی
 در ۱۵ آخوس ایشین ۱۹۹۳ تا بیلد تقسیم افغانه
 - ایورک ترجه تیر -
 نرات شرکت سات طغنه بارنا اقبایه اقبایه رده ناراتک
 قنوج بولله بون صرکت ارضه قن و کملی تیزیه
 اولسکی آرزو بون مصلک اولرکونیه ایشو آرزو
 هابینه ابر باره تنقیقات مذکوره اکه علم الصوم
 قنونه اچونه رسکا اولانه اقبای طغنه آتیه
 کونیه فاکاری کتاهانیه و کونیه ایشو تقسیم اولرکونیه
 علمیه لیسنه اکه اصدان دانه دور و دیران اقبای تنقیقات
 باشکرت ایلم

۶

نرات کلاییم طغنه تا جدار بیلدی قنونه و طغنه
 اچونه در کانه اولانه هت سیر بیلدی طغنه اولرکونیه
 و ایورک تقصیه بون رسه اولرکونیه علمیه تا هانیه
 سایه سیک در سعادت رصده فانی مدیه قنویله در معاری
 ایل لاقونیه اقبایرک - تا قبله تنقیقات نیه در اقبای
 اولونه حکمکنزه عملدیه کاندسی نرات ایشیه
 ایشو تنقیقات فاشیندر اولسکی با بیلد تا بیلدی
 علمیه ابر کسب طغنه اولونه
 صرکت ارضه ۱۹۹۳ ایشو قنویله ایشو (در سعادت
 اولسکی سابق اولونه) اولرکونیه بعد اولرکونیه اولونه
 اقبای کونیه در تنقیقات اقبای ایشو شیره نرات اولونه
 ایشو کونیه بون بون اولونه اقبای ایشو
 علمیه اقبای اقبای اولونه ایشو حکمکنزه اقبای ایشو
 اولونه قنویله اولرکونیه کاندسی بر بون اقبای کونیه

۲

کمی بر ایشانه شد به مصالح هر یک شد. تحت الارضه
 صفا ایدر ظهور ایدر بر یکی حرکت افق اولوب و یکدیگر
 تیره شد به اوله یقینیه ان طیفه انشای پیشی بدین
 روشیه داشته. به صورت درت به ثانیته سوره در شرف
 تریجا نواب اجته. بر خیمه عقبه ظهور ایدر یکی
 حرکت به ششلی اولوب انشاد اجتهه و افقده نواب
 و دورک اولوب شرق تریجا نواب و سکر
 قطوز تانیته سوره و تحقیقات راه اجرا ایلده.
 به حرکت دفا بر خیمه اوله یقینیه کمی تحت الارضه
 صفا دار ایدر نواب اوله یقینیه نواب و یکدیگر عقبه
 وقوع بر لوبت ظهور و افق اوله شد. بوز نواب
 قسم کلینک ارضه که لندی بر کن اوزینک ایدر
 یکی صالحه نیش. اوله یقینیه نواب و یکدیگر عقبه
 اولوب همه تانیته سوره. بوز نواب ایدر فرق الارضه

۴

صفا موجود ایدر. آره لندی به آرز قاصد اوله
 به اولوب نواب صفا اوله یقینیه اوله یقینیه تانیته
 سوره شد. اولوب نواب دفع سکر لندی به باله
 نقطه که شرف بر و یکدیگر لندی به نواب دفع جنوب
 بر تحلیف ایدر شمال شرقی و جنوب غربی اشتفا شد
 بولنارده
 کلینک اجرا ایلدیکلر تحقیقات مخصوصه سوره و ولایات
 کاهان و ایلدیکلر تلفظ اولدیکلر و آردینلر و یکدیگر
 چون معلومات صحیحه انشاد و حال مختلفه نواب
 انشاد و شکرته راز بر نکر صحیح حاصل ایدر
 صکرته یعنی شرقی حاصل اوله کلدره کیده نواب
 تو حلیفی تقیبه ایدر یقینیه
 بوز نواب صالحه نواب ارضه کلینک یکدیگر نواب
 بوز اوله همه منطقه تقسیم ایدر.

5
 سرجوق ضرابجه ده اراشا اولخانه برنجی نطقه
 سرکیزی تشکیل ایروب ان چورون رض دار اولان
 عیالوی صافوبیر . بو منطقه راضلیک ایضا بیت
 سزاسم اولمسه . بئر منطقه سرکیزی بر مشاد اولوزور
 بر خط سخی تکللی آلمسه . بزه بیره کورک چیا کورده
 آله بازارا بیت قند وارزیم کورک شوی بوچیچ یوز شیمه سیه
 کیوبوچی و طولونک ایشاد ایره . کوجله کوروی مذکور
 کوروشونه نضلیک قی کوروی و ما بیت قیریلدی آره سته
 اولان ارامشی بی عاوی اولون اوتوز طقطه کیوبوشور
 طولونک ده شتر لراک اشغالی خط سخیله کوجله
 کوروشه تقصیریا "تولوز" و بیون کوروشه سنوی
 کوروشور
 ایکیمی نطقه ده یاکلاک قنا ایشا اولمسه بیجه ایضا
 چیا کوروی اکثر خانلار طقطه چیا کوروشور .

6
 بو منطقه چورلی و تکفور طاقی و سرانی و آدوشاد
 و اسکیار و آوروش کوی و شوقوشه سر و ساینه
 شالار ایم کسور اولون بو خط سخی تکللی ده
 بیون کوروی ۴۸۸ و کوشله کوروی ۶۴ کلیمشور
 طولونک ده
 اوجعی نطقه ده شالار شیمه اولما ایره ده بیه ایشاد
 بیره بر اقیبه باغوب بیزه اویاشنه و فانیلر ده ضا
 دیرما شیمه . بو خطی بر خط سخی تکللی اولون بیون
 کوروی ۴۵۴ و کویچی ۱۷۵ کیوبوشور و طولونک ده
 و بانه سر ده و بیدجله چواننه واقع قی کوروشور
 شالار ایدر شیمه اولمسه
 ده خطی نطقه یاشیم و کوشور و کوریه و بونا شیمه
 و کوشور و آنا طولونک بیون بر شیمه کوشور اولون

۷

صکنت ارضه آن جزو فضیلت و کرمی است که خود به نفس
 اولیة درصدمه اولیة برابر ضما - حاصل انجاسه
 اولیة ملکات حاکمه
 یعنی منطقه یا حیثیت اولیة عموم اولیة اولیة اسبابی
 و آخرتاً بقایا که بر نفسی حاکمه - بر منطقه داخله اولیة
 سالک صکنت یا به فضیلت اولیة یا لکن آ لوت قیود و تقاضا لیسیده
 صسی اولیة - معلومات عاجزانه منطبق نظریه صکنت اولیة
 انگلت به بینتکم شهنشکی و - دست به پا و کوس شهنشکی
 و یا - سے آ لوت قیود به صسی اولیة
 بر وجه صسی درصدمه صکنت ارضه که برضاه به پیوه
 بر صافیة اولیة - صافیة و صحت نظریه
 بر تزلزل معلوم اولیة تزلزل اولیة ان بگویند به برید
 علمی افضلیت مرکز شایسته وقت - بیا که بگویند
 گمانه درت کانونه اولیة بگویند شهنشکی ارضه و وقوع

۸

اولیة صکنت ارضه مرکز قیود که اولیة و طویله
 حاکمه کلوت و حوضه ایست - نقطه تزلزل اولیة
 صافیة بر حال شایسته نیکه و نیکه - ایتو شهنشکی
 اولیة تزلزل به شهنشکی ایضا به وقوع بولایه
 بعضی بیرون تزلزل اولیة شهنشکی به آن به - بولایه
 بیا که بگویند لقیه - اولیة شهنشکی بولایه شهنشکی
 آ لوت قیود ایضا صکنت ارضه به شهنشکی ایضا
 بولایه شهنشکی لوقیة به صافیة بر قیود صافیة اولیة
 تزلزل ایضا به به فضیلت
 صافیة صکنت داخله اولیة محمل به جزو فضیلت
 اولیة - شهنشکی با تزلزل به لیس اولیة به پیوه
 کسکه رضا تلف و کسکه و و اولیة - بر جزو خابره
 کما که معلوم شهنشکی و کسکه قیود کلوت اولیة
 بر حال لکسکه و اکت خابره آن جزو خابره

۹

و هیچ بر خانه ضایع - نه توفیق با منشد . استانبول
 ندرکت حد مرشد بیکنند . عمل الحضره چایسویکی
 ضایع - زاره دونوب انقاصه آتشی به بیوه گذار
 تلف اولشدره . هکیم فی و قندی آکلرکت
 ندرکت به شرف دریم . آتشی - واروبت - هاسه - مانی
 ضایع اولشدره و دیواندریکان اکتیمی - یقلمند .
 ایستقناوس و اناسلی و قندی و بیوه آکل و
 قاطرکیه بر بیوه خانه لره و جامع و کلب لره ضایع
 اولشدره و یا ضایع چایسویکی و ناره لره چایسویکی
 کورکتند .
 هس قندی و قندی لره ندرکته موصی تاثر نکلدن
 سبب اولشدره . اهل فی کال ضایع و ضعیف ایدر
 سوزی فلهه ضایع ایتیه و یاه بیوه گذار کورکتند
 میانه و یا بیوه لره تینه و یا بیوه ایتیه یا منشد .

۱۰

چایسویکی کورکت بر ضعیف کورکت بر تاثر ضایع
 انقاصه آتشی تا ندرکت به حکومت تینه کورکتند
 ارساک ایلانه با صبر لره هکیمه بیفا - بیوه قریبا اولشدره
 کورکت بر بیوه حاکم ایتیه اولشدره و ایلانه
 قورق قندی تا کورکت ایلانه مانی بر حیات ایلانه
 بیوه تینه قورق ایلانه
 کورکت ایلانه ندرکت به هکیمه ضایع
 و صایع سبب ایلانه . قاطرکی قریبا ضعیف
 چایسویکی تشکلا ایلانه قورق ایلانه ایلانه اولشدره
 ضایع ایلانه ایلانه ایلانه ایلانه ایلانه
 ایلانه ضعیف و یک حال - ملاکت تا منشد . بالوره
 قورق ایلانه ایلانه ایلانه ایلانه ایلانه
 ایلانه ایلانه ایلانه ایلانه ایلانه
 ایلانه ایلانه ایلانه ایلانه ایلانه
 ایلانه ایلانه ایلانه ایلانه ایلانه

...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

۱۲

تکسیر و تزلزل استقامت ستازی روشنه این
 دیوار لرزه بیخاماسه بیه اوله حاد و دم انقراض
 کله شکسته جاتلرله بیجا ایتلمه
 مسخره سرکنجه یاه بر چوره هملرله و عدل الحاضره
 بیوله آلمره استقامت کوییه و اننا فیه یوقایوب
 طوبی و عدت کویلمه بیوله آلمره و کیرنه
 همم شکسته اولام بیوله او جاعی انقی الهی اولام
 یاسجه بر کیرلمه و بو یاسجه لرله شرفه طوبی
 و روشنه اوسته طوبی ک یاسجه و دت سالتیه
 و اوسته ره ک یاسجه کسه ره آنه او اوستی یاسجه
 رکیتمه نیک ره آنه کیریلیمه بر خانه
 کوجاه بر او جاعی نه او استقامت اوزده اوتور
 رسم قید کیریلیمه رکیتمه خانه ره صوبه
 بو نامه انکی صیقله یوقایوب کیریلیمه سینه یوق

۱۳

قاعه سینه صیفه و بی روشنه اینه قاعه لره
 سینه لرله باقی قاقاسه موسوسره یانه خارنیک
 کوقله ره اولام بر ستوبه انقی الهی اکی یاسجه
 ایلیمه و اوسته طوبی ک یاسجه بر خانی سالتیه
 استقامت قید تا انقی انقی صیرلرله ییکتیه و
 لقصانه و رسم قید کیریلیمه نه او انقی صیرلره
 دیک یاسجه اوزنیه روشنه موسوسره یانه خارنیک
 بر ستوبه اوسته سالتیه شود بر ستوبه اوزنیه کویلمه
 بر ستوبه هیکل اوتور و رسم کیریلیمه قاعه سینه
 کیک سینه سالتیه شود اوتور ره بر روشنه و باقی
 اوزنیه کویلمه بویم بر چوره شهرلر
 عاصیه لرله تزلزلانه استقامتی انقی و کوی
 اهدیه کویلمه
 مسخره سرکنجه یاه بر چوره یاسجه و یاقده

۱۵

پرونده . مشهورند اولاد اهل ازم یا بیم ارضی
 چامو ده عبارت اولاد انارلی قیده سده ده
 مذکور یا بیم ازم یگوشو طولی و کنت
 ساتی نه قیده عرضنه اولوب دکنده اولوب یوز
 مشور اوزاقده و ساحده تنوازی اهلده مشور غیب
 استقامتده ده .
 محل مذکورده برنجی یا ریح تنوازی و دکنه
 اوتوز مشور ده یا یقیده اهلده یوز مشور طولی .
 و اتی ساتی مشور عرضنه دیکر یا بیم ده
 بیجا اولمشور .
 بر یا . یقلان عرضی نه لنداره ایتسانده برده
 کونه نه بیجا کز اقصیه ده . هکله کی اولمشور
 هجابه کنتی ایلد تنوازی کنتی ایلدسه یکی یوز مشور

۱۶

طولنی و شمال غیبی و جنوب شرقی استقامتده
 غایبده بر یا بیم حاصل اولمشور . قده فی
 آلمنسه دکن صوازیته شمال شرقی و جنوب غیبی
 استقامتده بیهه کوجه یا ریحله و بزرگه جودته
 ارضاه بر قده صوکه کی کورمشور . اورت کویسه
 دکن صوازیته یکی کوجه یا بیم کورمشور . بولک دکنه
 تنوازی و شمال غیبی و جنوب شرقی استقامتده اولوب
 یا بیمده برده ارضه دمن بر کز چوکمشور . ارضاه
 بو چوکمشور دکن صوازیته کی جامع شرقی یکی
 دمن قده اولمشور . بورغانه اولمشور دمن ساحده
 تنوازیته اهلده شمال جنوبی و طولی یا ریحله کورمشور .
 بزرگه اهلده یکی یوز مشور طولی و اتی ساتی مشور
 عرضنه ده . قلمله بیهه دمن ساحده تنوازی اهلده
 بیهه یا ریحله بیجا اولمشور .

انضامی تویزه اونشک و توج بولاره زامله صور سیمله
 و تویله رده نام تا شی ایتیمه . سرکنده بر قایق ساقه
 ماکه یا بود ده کی توری نام قایق سولر یانه
 اقلتا سر قنده آرقینین کورده ایسه ده تپه ایکی
 سانی غمان اولاره رده صرا تا ایله رفا صولره
 سیمال ایلیا سینه . انجا ایله نر نر رده سیکه
 یا بیج ساقه قنده چشمه صولره یکلله ت کله آرقینه
 ایکی ساقه قنده جو لاندن ایسه . قن کلله تپه بیج
 صولره اولره کوره بر قن قنده یورغا کده ایسه
 موضعه مقنا اولاره مقنا رده بولنده . مذکور
 قسیمی ایله ای کور قایق نام کلنت بر آریز رده بر قنده
 بر و صولر یانه ایکی کله صولر کلنته . سا قن مرکز یانه
 بر چوره کلنته ضعیف کوریلرک صولره بر شکر قنده
 یورغا لوبه یورداقی اوسته .

ساقه نام چورکس بزرگ کلنج چوج بر بده کور یانه
 و سیت ها جز از سق تزیین بوی بده چوره ضا کلنته
 و اصطف اولدی صورتی بکون بوی استغنی ایبراک
 و کلنج قسیمی سینه من اولور رده بده قنده کور یانه
 استره توی یانه ساقه قن ایچ کلنراق سقلله یا بود
 قن بلوزانه قسما رده قسقه سقلله تپه قنده اولره قسقه
 و قن تا لره اولور بیل اولر اکت قایلر بر قایق بیره
 کسپلینه بر قایق کور ماکه قن بیلر اضرا ای کلنته
 بیان ایلم کسپلینه کی تپه چور کسپله اولدین
 سا هله اولنته . کلن سز کور ده و اصطف اولدین کلنته
 استغنی ایله کلنج قسیمی سینه بر قن تا بود
 کور یانه ایسه ده استغنی ایله اولر نه نقلارون ضعیف کل
 نقلارون تا سینه سقا بیل اولدین کلنته کلنته .

۱۹

ساقه سرکنه به داخله ساحل بوئنه دکنه ضرور
 یما چوره چاقا توب بجه کلله ره دکنه الله شو
 توره چیلوب کیمو روئنه یکن کوشنده . شقه کلله ره
 دکنه ایته بوکلسه و بجه چکلنه . نقطه انزا
 بوکلسه یکن کورلنده . صبح به کله ساحل ضرورینه
 دایم به مسورنه شیری کوریلد ماشه .
 سورا صلاک به چوره کللرک دکنه قاجاقه اولین
 کورلنده . ایستخانوسه صرکته ایسه زمانه به
 کیمو الهی دکنه صورتت ایله اوله نهنی کورنده .
 هکل نه کورده صورت ارضه به چایه اوله دکن
 کیمه به قاریه دکنه غایبه ایله اوله نهنی کورنده
 و بر آره ایستخانوسه مس ایله .
 یکن کویک صلاکله باغ ساحل اوله دکنه کیمه ایله قاریه

۲۰

دکنه ایله اوله نهنی مس ایله و بنده
 ایکن بیوک طائفه کورلنده . صابوک دکنه
 ایله هوا ساکسه اولوب او اتا ره اوله نهنه
 بیله حایره کیمور ایله . صقوی کویک به تارینه
 نه نه ره ره به آره اوله قوسیه صوجکسه اوله
 به مشا ک صغورمه اوله قوی صونله ایله اوله نهنی
 کورلنده . قله ره به به چورنه ککنه صرکته ایله
 اتا سنه نه نیله ساگر و قلله زبا ره صیجوه
 اوله نهنی مس ایله . قیلمی قوسیه نهک ایله
 صرکته ایله اتا سنه سنه کلله دکنه به
 چیتوب و تیریه چا بوکلسه اوله مترو ایستخانوسه
 چیتوبی و صرکته شقی و شان عدوی کورلنده
 ره باره ککنه کیلومترو ساحله توره تیریه اوله
 بیوه اوله ره صرکته ایله ایله کویک و دیک

۵۱

ایک کوره اویچ کیلوشو و کولونے قیوب شسقی
 و شیکال غیوب استقفا تته طوغرمک روی دیارده
 ط - و بلوط کیمی بر دیوانه کوردلشدر
 تحضیم ایشیکینک و صیحیح طله ایلدیکینک ایشو
 مشاوه و ایشو استتاج اولدینین و چراس
 هکت ارضه اول و حکک و تئای صرکته
 یان چورم غانه یا ضور صیجان چار صقوب
 لکن صوننی ایصنسه و سالف الذکر
 عیال تلوی حاصل ایتسه
 صافا سرکزی یان بوز کوردک بر کوردق و طایغ
 و ساحل وقت الارصد بیدیر کولونک قیقات لارده
 نیندا بر همدوته موجود اولور بر قیاحک بوردنک
 صرکت ارضه سافا سرکزی ساه بوز کوردک دم
 موجود دور کوردنک ازم کوردنک بویچ

۵۰

منته اولوب بر کوردنک دیوانه اولاده ساه منته
 کیدر استقفا تله بر کونو تزلزل لانه سافا سرکزی
 هر نقطه ساه اولوشو سافا سرکزی طله
 ط - حکک بولسنی صاب ارضال ایشیکینک
 تزلزل سرکزی اولوب طله اولدینین ایشو
 ایشو ایشو سرکزه سرکزی بر نقطه اولوب سافا سرکزی
 بوز کوردنک تزلزل استقفا تله بوز بر خط اولدین
 حکک و او کوردنک کولونق تله الارصد قیوب بر کل
 بولسنی کونک عبد ایشو لازم کورد
 بو صرکت ارضه بوز بر سنی اوشه تله سرکزی
 یان چورم دریم اولدینین کورد اولور و توتورده یان
 اصوله صاحبته ایشیکینک حاک کوردنک اولور
 دوت کیلوشو اولدینین کشف ایتشور

۵۳

ایستاد و خواهی گفتند عهد مذکور و یک بر اصول
 او زده حساب اینک عینی عینی کشف اینه
 او درین کشف استیکون تجزیه کشف الحسی
 قصد بود شکسته . بیرون الی سینه برو و وقوع بولاه
 صکت ارمه سرکن درینله شله بر فیه کشف و تجزیه
 اوانا بعضی ایک پوز الی شود ده الحنه کاوشه فیه
 ده . بو سرکن لونه یا کنه لقهوید کیرن لقهوید کپویدو
 اولاده چارلز فوره سرکن نه دهها دهسه اولاه الکرینه
 اوقته دهسه اولهین کشف الکرینه . نا بر سه دهسه رت
 صکت ارضله سرکن تیر لولی پوز الی سینه برو وقوع
 بولاه سرکن لونه ده دهسه عهد الکرینه لازم
 کلوه ایسه ده بو سرکن رانما قشر ارضه و کرد ارضه
 نصف نظیر نیمه کوجه بر درینک بینی مذکور نصف
 نظیره .

۵۴

ضراشه و روست و در وایا به اصبا اولاه
 تشریفات نجی معاویتی اید تیر لونه سرته
 انشایی حساب ایک پلیس ده . زلزله تانبه ده
 اوری کپویدو سرقله باسه و اوری کپویدو کپویدو
 سرقله یادوسسه و اوری کپویدو و ران عینه
 سرقله کپویدو مواصت ایستاده . بزانتانک اویلا
 کپویدو نا جه سقا وقوع بولاه صکت ارضله تیرنگلی
 موسر رادیو یونانه تشریفات صحیحست و آنته مصفا بجه
 تشریفات عظیمه لونه استنادا مذکور صکت ارضله
 تیرنگم شهر تیر فیه سرقت انشای تانبه ده اوری کپویدو
 اوسین کشف ایسه اهلین صرت ایشو اهر صکت
 ارضله باسه و یادوسسه و کپویدو و تیرنگه فیه
 سرقت انشای فیه تقریباً صدانه صلبه صدره کپسکه
 تیر فیه اولهین تیر ایله .

۹۵
 حرکت ارضیه بر آنز اول بجهه علامت ششم
 کجوه ایستکی محکمه عمد انگلیس. سافز مرکزیه
 بر جهه علامت حرکت ارضیه ضعیف اول قیلابیانه
 قوت قوی بوده لکن اوله تله جاب انظار
 درقته اکتیه. بجهه علامت قیلابیانه
 بروه لرینه دوشلکه ابرونه بیکر علامت سهوی ایدر
 لغضایف ظلمه اوزرینه قویوب شعیب تزلزلاتیه بر آنز
 ساک عودت ایشلرور. سا ندر مرکزیه یاه بر بوم
 علامت حرکت بر تاج و قیغه اول لی ووتارن و هیوانان
 سا ندر آن قوت قویوب قاجعه و انضفا اینه ایستکلای
 کوه کله. بر عملت شعیب تزلزلاتیه اول ایشاه
 مضطجع ما لار شعیب ایشی اوله ایشاه حرکت ارضی
 اوله کشف ایش حرکتی عا اینه کدرینه ده ایش محسوس اوله
 هیوانلر آف صه ایدرلر.

۹۶
 بر ایضا عا شعیب استقاره اوله ایدر ایه کوه صلاب
 و ایه ضعیف تزلزلای قاجعه صه ایه یله جاب اولت
 قیغ اعمالی ایچور. اصوات تزلزلات اینه یلور.
 بر آن تلم ضعیف حرکت ارضی مضطجع و جکله
 شعیب تزلزلات وقوع بوملی اوزرینه جاب وقت ایدر
 لنگور امارات شعیب سه شعیب بر بوملی حرکت ارضیه بر
 آنز اول آتاه مقناطیس اکتیه ایلرانه بر ایدر
 یار جیسی دوزرینکله ایدرکی صا لاندینقی کورلر.
 ارضی تزلزلای اولت و وقت کورله وقوع کلر تزلزلات
 شعیب سه صکله او کوف و ایشی کورلر آتشدنلی
 تزلزلات مضطجع بولک بولک مضطجع کلر قیغه
 کسب قیغه ایشی و ارضی اغتورله کلرک مضطجع
 ضعیف بر حرکت کورلر.

Handwritten text in Arabic script, oriented vertically on the page.

Handwritten text in Arabic script, oriented vertically on the page.

۲۰

بر ملاحظه بونماید بقدره اها بیک بانار طایع ظهورینه
 و آثار ابله سوا ملک یو کسسه دایر اولایه اوصای
 مع المنونیه هیچ بر ملاحظه و اسباب قیه اوزینه
 بجه دکلمه . بالعلی توزک اوتنه اوی شدر ترلزله
 ابله با تراسه اولایه حرکت ارضک دور اشتداده
 سمد ضلی کجوب قضا و ارضک اویسی مایه مویله .

ترجمی
 بو عوصی قوللرد

تاریخ ترجمه ۹۶ اغستوس ۱۳۱۱